

บทที่ 1

ปัญหาในการวิจัย

หลักการปกครองระบอบประชาธิปไตย ให้ความสำคัญอย่างยิ่งกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง (political participation) ของประชาชน เนื่องจากการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน เป็นทั้งเป้าหมายและกระบวนการทางการเมือง¹ กล่าวคือ

การมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นเป้าหมายสำคัญของการพัฒนาทางการเมืองให้เป็นประชาธิปไตย คือเป็นการส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างกว้างขวางและทั่วถึง เพื่อเป็นการแสดงออกในฐานะที่ประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยที่แท้จริง ตามหลักการปกครองระบอบประชาธิปไตย การส่งเสริมนี้ควรเป็นการส่งเสริมให้ประชาชนใช้สิทธิเลือกตั้งด้วยความรู้ ความเข้าใจในความสำคัญของการเลือกตั้งอย่างแท้จริง มิใช่ส่งเสริมด้วยการกระทำที่มกมาย ไร้เหตุผล หรือด้วยการให้อามิสสินจ้าง

และการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่เป็นในฐานะกระบวนการทางการเมือง โดยการมีส่วนร่วมทางการเมือง จะมีความหมายครอบคลุมกิจกรรมทางการเมืองทุกอย่างของประชาชน ตั้งแต่การแสดงความคิดเห็นติดต่อข่าวสารทางการเมือง การใช้สิทธิในการเลือกตั้ง และการรณรงค์ทางการเมืองต่าง ๆ กระบวนการเหล่านี้เป็นกระบวนการที่ก่อให้เกิดการอบรมหล่อหลอม และปลูกฝัง

¹ สมบัติ อารังธัญวงศ์, "การมีส่วนร่วมทางการเมือง", *มติชนรายวัน* (29 ธันวาคม 2538) : 32.

ทางการเมืองให้ประชาชนเกิดความรู้ ความเข้าใจ และเกิดความศรัทธาเชื่อมั่นในระบบการเมือง อันจะนำไปสู่การมีวัฒนธรรมทางการเมือง (political culture) แบบประชาธิปไตยในที่สุด

ลักษณะของการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่สำคัญที่สุด คือ "การเลือกตั้ง" ดังจรรยา สุภาพ กล่าวไว้ว่า การเลือกตั้งเป็นหลักสำคัญอย่างหนึ่งของประชาธิปไตย หมายถึง การมีส่วนร่วมที่ประชาชนจะมีในการกำหนดนโยบายในการตัดสินใจ และในกิจกรรมต่าง ๆ ของรัฐบาล เช่น การเข้าเป็นรัฐบาล การมีอิทธิพลต่อรัฐบาล การแสดงความคิดเห็นในทางการเมือง²

นอกจากนี้ยังมีนักวิชาการหลายคนกล่าวถึงการเลือกตั้งว่าเป็นหลักสำคัญประการหนึ่งของการปกครองระบอบประชาธิปไตย ได้แก่³

Robert A Dalh, 1921 กล่าวว่า "ประชาธิปไตยคือสิ่งที่สร้างขึ้น ซึ่งอย่างน้อยที่สุดมี 2 มิติ คือมิติแห่งการแข่งขันจากการเลือกตั้งโดยประชาชนเป็นผู้เลือก และมิติในเรื่องสิทธิของการมีส่วนร่วม"

Jeane J. Kirkpatrick, 1981 กล่าวว่า "ประชาธิปไตยคือการปกครองโดยผู้นำ ที่ได้รับการคัดเลือกตามระยะเวลาที่กำหนด มีการแข่งขันและมีการเลือกตั้ง"

² จรรยา สุภาพ, หลักรัฐศาสตร์ (พระนคร : ไทยวัฒนาพานิช, 2514), หน้า 33.

³ Samuel P. Huntington, Democracy in the American (New York : Holinds Publisher, 1989), pp.15-16.

G.Bingham Powell, 1982 กล่าวว่า "ประชาธิปไตย เป็นลักษณะเฉพาะของการเลือกตั้ง โดยการแข่งขัน โดยที่ประชาชนส่วนมากเป็นผู้มีส่วนร่วมในการเลือกตั้ง"

และLester W. Milbrath ก็ได้กล่าวถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมทางการเมืองว่าเป็นเป้าหมายเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการที่จะได้มาซึ่งบางสิ่งบางอย่าง (instrumental goals)

จึงกล่าวได้ว่า การเลือกตั้งเป็นกิจกรรมที่สำคัญที่สุดของการมีส่วนร่วมทางการเมือง อันจะเป็นการแสดงออกถึงเจตนารมณ์ของประชาชนในประเทศ โดยประชาชนจะทำหน้าที่เลือกตัวแทนเข้าไปทำหน้าที่ในองค์กรทางการเมืองต่าง ๆ เป็นตัวแทนที่เป็นปากเป็นเสียงให้แก่ประชาชน และนำเอาความต้องการ ตลอดจนเรื่องราวร้องทุกข์ของประชาชนไปแก้ไข แต่ถ้าการเลือกตั้งเป็นการเลือกตั้งที่ประชาชนไม่ได้เลือกตัวแทนของตนด้วยความต้องการของประชาชนเอง หรือเลือกเพราะผล ประโยชน์ที่ได้รับ ก็จะเป็นการเลือกตั้งที่ผิดกับหลักการปกครองระบอบประชาธิปไตย กระบวนการที่ผู้แทนจะเป็นตัวแทนของประชาชน, เป็นตัวแทนเจตนารมณ์ของประชาชน และเป็นตัวแทนนำปัญหาของประชาชนไปแก้ไข ก็จะไม่เกิดขึ้น ระบบการปกครองแบบประชาธิปไตยที่เป็นการปกครองของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชนก็จะไม่เกิดขึ้น การเลือกตั้งลักษณะเช่นนั้นจะทำให้การปกครองแบบประชาธิปไตยเปลี่ยนไปในการปกครองแบบธนาธิปไตย

การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของไทยแต่เดิมมาจะจำกัดสิทธิอยู่แค่ประชาชนอายุ 20 ปีบริบูรณ์ขึ้นไปเท่านั้น จนการเลือกตั้งของไทยจัดอยู่ในยุคการท่วมเงิน⁴

นั่นคือประชาชนมีพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งแบบถูกระดม (mobilization) มีการซื้อขายเสียงกันมาก จากการซื้อสิทธิขายเสียงที่นับวันมีแต่จะเพิ่มขึ้น อันจะเป็นการขัดขวางการพัฒนาประชาธิปไตยของไทย รัฐบาลของไทยในขณะนั้นคือ รัฐบาลของพณฯ ชวน หลีกภัย จึงคิดหามาตรการป้องกันซื้อเสียง เช่น จัดตั้งองค์กรกลาง การเพิ่มโทษทั้งผู้ซื้อ และผู้ขายเสียง และหนึ่งในมาตรการดังกล่าวก็คือ การแก้ไขรัฐธรรมนูญหมายการเลือกตั้งที่ให้ประชาชนที่มีอายุ 18 ปีบริบูรณ์ขึ้นไปมีสิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง โดยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเมื่อวันที่ 2 กรกฎาคม 2538 ที่ผ่านมาก็เป็นครั้งแรกที่เปิดโอกาสให้ประชาชนอายุ 18-19 ปี มีโอกาสลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง อันเป็นการขยายฐานของผู้มีสิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งให้กว้างขวางขึ้น เหมือนกับประเทศที่มีการพัฒนาประชาธิปไตยแล้ว

ในเรื่องการขยายฐานเสียงให้ประชาชนอายุ 18-19 ปีมีสิทธิเลือกตั้งนั้นได้มีนักวิชาการหลายท่านได้ถกเถียงเอาไว้ เช่น

การสัมภาษณ์ของดร.สุจิต บุญบงการ ในหัวข้อเรื่อง "การลดอายุผู้มีสิทธิเลือกตั้งจาก 20 ปี เป็น 18 ปี" เมื่อวันที่ 12 มกราคม 2534 พบว่า ประชาชนอายุ 18-19 ปีนี้ เป็นประชาชนที่มีความตื่น

⁴ อมร รักษาสัตย์, "การป้องกันคนเลวมาโกงกินบ้านเมือง บทเรียนจากการเลือกตั้ง 2 ก.ค. 38," กรุงเทพธุรกิจ (4 กรกฎาคม 2538): 43.

ตัวสูงสนใจทางการเมืองค่อนข้างสูง โดยเฉพาะเด็กที่มีความคิดอ่านดี ถูกชื่อเสียงยาก สนใจในเรื่องของความถูกต้อง และเป็นพวกที่สนใจพรรคที่ใช้นโยบายแบบก้าวหน้า⁵

ประธาน คงฤทธิศึกษากร ก็ได้กล่าวไว้ในการสัมมนาเดียวกันว่า “ประชาชนอายุ 18 ปี ในชนบทอาจมีความรู้ ความเข้าใจทางการเมืองไม่เหมือนในเขตเมือง จึงอาจเกิดปัญหาได้ และถ้าจะเอาปัจจัยด้านการศึกษามาเป็นหลักประกันการชื่อเสียง ก็อาจใช้ไม่ได้ เนื่องจากในบางมหาวิทยาลัยการเลือกตั้งอธิการบดี ก็ยังมีการชื่อเสียง”⁶

สุทัศน์ เงินหมื่น ก็ได้กล่าวไว้ว่า “เด็กอายุ 18 ปีในเมือง ถ้าไปลงคะแนนเสียงจะไปลงด้วยความสำนึกทางการเมือง หรือไม่ว่าถ้าเป็นเด็กอายุ 18 ปี ย่อมมีประโยชน์ ทัศนคติ แตกต่างจากคนกลุ่มอื่น ๆ หรือเขาเพียงแต่ลงคะแนนเสียงไปตามกระแสของการเมือง (กระแสเงิน) เหมือนคนอื่น”⁷

จากข้อถกเถียงต่าง ๆ ในเรื่องการขยายสิทธิให้ประชาชนอายุ 18-19 ปีมีสิทธิเลือกตั้งนั้น จึงเป็นสิ่งที่น่าศึกษาและทำวิจัยเป็นอย่างมากว่า ประชาชนอายุ 18-19 ปีกลุ่มนี้จะมีพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงอย่างไร และมีปัจจัยอะไรบ้างที่เป็นตัวกำหนดพฤติกรรมเหล่านั้น อันจะทำให้รู้ว่า ประชาชนอายุ 18-19 ปีกลุ่มนี้มีพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งเหมือนหรือแตกต่างกับประชาชนกลุ่มอื่นหรือไม่

⁵ การปกครอง (กรม), มาตรการโงกกินการชื่อเสียงในการเลือกตั้ง (กรุงเทพมหานคร : กระทรวงมหาดไทย, 2534), หน้า 54-55.

⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 56-57.

⁷ ผู้จัดการรายวัน (19 มีนาคม 2538): 4.

ด้วยเหตุนี้การศึกษาวิจัยพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงของประชาชนอายุ 18-19 ปีจึงเป็นสิ่งที่น่าสนใจ อันจะเป็นแนวทางแก้ไขปัญหาในเรื่องของพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงที่ผิดหลักประชาธิปไตย เช่นในเรื่องการซื้อสิทธิขายเสียง เป็นต้น และเป็นส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตยให้ไทย นำไปสู่การปกครองระบอบประชาธิปไตย อันเป็นระบอบการปกครองของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชนอย่างแท้จริง

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้มุ่งศึกษาถึงพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของประชาชนอายุ 18-19 ปี ศึกษาเฉพาะกรณีจังหวัดนครราชสีมา โดยผู้วิจัยได้กำหนดวัตถุประสงค์ของการวิจัยไว้ดังนี้

- 1) ศึกษาพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของประชาชนอายุ 18-19 ปี
- 2) ศึกษาอิทธิพลของปัจจัยทางด้านสังคมวิทยา ปัจจัยทางด้านจิตวิทยา และปัจจัยทางด้านเศรษฐศาสตร์ ที่มีผลต่อพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของประชาชนอายุ 18-19 ปี

แนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

แนวคิดหรือทฤษฎีทางรัฐศาสตร์ที่ใช้ในการศึกษาพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งได้แก่ ทฤษฎีว่าด้วยพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง (voting behavior theory) โดยเป็นทฤษฎีที่ได้รับการพัฒนามาตั้งแต่สมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 โดยเริ่มต้นที่การศึกษาพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งในสหรัฐอเมริกา และยุโรป ต่อมาได้รับการขัดเกลาให้ชัดเจนขึ้นจากการศึกษาพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งในประเทศกำลังพัฒนา⁸

โดยทฤษฎีดังกล่าว ในการวิจัยนี้จะประกอบไปด้วย 3 กลุ่มทฤษฎีด้วยกันคือ

1. ตัวแบบทางเศรษฐศาสตร์ (economic model)
2. ตัวแบบทางสังคมวิทยา (sociological model)
3. ตัวแบบทางจิตวิทยา (psychological model)

⁸ ชัยสิทธิ์ เฉลิมมีประเสริฐ และพรศักดิ์ ผ่องแผ้ว, รายงานผลการวิจัยแบบแผนของทัศนคติ ความเชื่อ และพฤติกรรมลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของชาวกรุงเทพฯ (กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536), หน้า 4.

1. ตัวแบบทางเศรษฐศาสตร์ (economic model)

ตัวแบบนี้มีชื่อเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า "ตัวแบบการเลือกที่มีเหตุผล" หรือ "The Rational Choice Model" ที่เน้นว่า ผู้ลงคะแนนเสียงจะรู้ว่าผลประโยชน์หรือเป้าหมายของตนคืออะไร ผู้ลงคะแนนเสียงจะประเมินผู้สมัครว่าให้ประโยชน์แก่ตนเพียงใด และลงคะแนนเสียงตามผลของการประเมินนั้น

จากลักษณะดังกล่าว ผู้ลงคะแนนเสียงเป็นผู้มีเหตุผล หรือเป็น "Rational Voter" เปรียบเสมือนผู้ซื้อสินค้า ที่รู้ว่าควรซื้อสินค้าอะไร ราคาควรจะเป็นเท่าไร (voter as consumer)⁹

โดยตัวแบบเศรษฐศาสตร์นี้มีแนวทางการศึกษาที่ตั้งอยู่บนพื้นฐาน 3 ประการคือ¹⁰

1. แนวทางศึกษานี้ถือว่าการลงคะแนนเสียงเป็นเครื่องมือ (instrument) ที่จะนำมาซึ่งผลประโยชน์ หรือเป้าหมายที่ประชาชนต้องการ ดังนั้น การตัดสินใจลงคะแนนของผู้ลงคะแนนเสียงจะพิจารณาจากผลประโยชน์ของตนเป็นที่ตั้ง

⁹ Martin Harrop and William L. Miller, Elections and Voters : A Comparative Introduction (London : Macmillan Education , 1987), pp. 145-146.

¹⁰ Ibid., P.145-151 อ้างใน พงศธร จันทรแก้ว, ผลกระทบของการใช้เงินซื้อเสียงต่อพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง หน้า 11.

2. แนวทางการศึกษาที่ให้ความสำคัญกับเป้าหมายทางการเมืองกล่าวคือ การลงคะแนนเสียง

3. แนวทางการศึกษานี้ถือว่าการตัดสินใจลงคะแนนเสียง ผู้ลงคะแนนเสียงจะกระทำอย่างละเอียด ระมัดระวัง โดยใช้ข่าวสารที่มากเพียงพอ

จากแนวความคิดนี้ทำให้เราทราบว่าปัจจัยทางเศรษฐศาสตร์เป็นตัวกำหนดพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของประชาชนอายุ 18-19 ปี โดยในการวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดการวัด (measurement) ปัจจัยทางเศรษฐศาสตร์ที่เป็นตัวกำหนดพฤติกรรมการลงคะแนนเสียง โดยแบ่งออกเป็น

1. การไปลงคะแนนเสียงโดยมีเป้าหมายเพื่อรับเงิน หรือสิ่งของจากตัวผู้สมัครส.ส.
2. การไปลงคะแนนเสียงโดยมีเป้าหมายจากตัวนโยบายของตัวผู้สมัครส.ส.

2. ตัวแบบทางสังคมวิทยา (sociological model)

แนวทางการศึกษานี้ได้นำแนวความคิดทางสังคมวิทยา เรื่องสถานภาพทางเศรษฐกิจ และสังคมของบุคคล (socio-economic status) ที่ว่า ฐานะตำแหน่งทางสังคมเป็นสิ่งสำคัญในการกำหนดความแตกต่างในพฤติกรรมของคน มาใช้ในการศึกษาพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ฐานะตำแหน่งดังกล่าวอาจได้มาโดยกำเนิด เช่น เพศ หรือได้มาจากการกระทำขึ้นมาในภายหลัง

หลัง เช่น ความรวย ดังนั้น ในสังคมบุคคล จึงประกอบด้วยชนชั้นทางสังคม (social class) ซึ่งชนชั้น ดังกล่าวมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของบุคคล

โดยนักสังคมวิทยาการเมืองพบว่า โดยการสันนิษฐานเบื้องต้น เชื่อว่า บุคคลที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจสังคมเหมือนกัน มักจะได้รับประสบการณ์และการอบรมกล่อมเกลาที่คล้ายคลึงกัน เพราะฉะนั้นจึงมีปฏิกริยาตอบสนองต่อสิ่งเร้าคล้ายคลึงกัน ในทางตรงกันข้าม บุคคลที่อยู่ในสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมที่แตกต่างกัน จะถูกหล่อหลอมโดยประสบการณ์ให้มีบุคลิกภาพ ทัศนคติ แรงจูงใจ และความรู้สึกนึกคิดที่แตกต่างกัน ดังนั้น บุคคลจะแสดงออกในแบบแผนที่แตกต่างกัน

นักรัฐศาสตร์ได้นำแนวความคิดดังกล่าวมาใช้ในการศึกษาพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง โดยมุ่งเน้นศึกษาถึงอิทธิพลของฐานะทางเศรษฐกิจสังคมของบุคคล เช่น เพศ การศึกษา อาชีพ รายได้ ที่อยู่อาศัย ฯลฯ ที่มีต่อการไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง โดยให้ข้อสรุปไว้เป็นกฎว่า บุคคลย่อมมีความนึกคิดทางการเมืองตามฐานะทางเศรษฐกิจสังคมของคน การตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของบุคคลเป็นไปตามคุณลักษณะทางเศรษฐกิจสังคมของเขา หาใช่เพราะประเด็นปัญหาทางการเมืองไม่¹¹

¹¹ ชัยสิทธิ์ เจริญมีประเสริฐ และพรศักดิ์ ผ่องแผ้ว, อ้างแล้ว, หน้า 18.

ผลการวิจัยเกี่ยวกับอิทธิพลของฐานะทางเศรษฐกิจสังคมที่มีต่อพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง อาจสรุปได้ดังต่อไปนี้¹²

เพศ จากการวิจัยการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยทั่วไป พบว่า เพศชายมักจะเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าเพศหญิง เพราะส่วนใหญ่ชนบทรรมนิยมประเพณีของประเทศต่าง ๆ เห็นว่าการเมืองเป็นเรื่องของผู้ชาย เพศชายจึงมักจะผูกพันทางการเมืองมากกว่าเพศหญิง

การศึกษา ระดับการศึกษานับเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลอย่างมากต่อทัศนคติทางการเมืองและพฤติกรรมทางการเมือง เนื่องจากบุคคลที่มีระดับการศึกษาต่างกัน ย่อมจะทำให้เกิดความรู้สึกนึกคิดหรือพฤติกรรมการแสดงออก ตลอดจนการมีความสำนึกในบทบาทหน้าที่ในฐานะที่ตนเป็นสมาชิกสังคมแตกต่างกันไปด้วย โดยทั้งนี้มักพบว่า จำนวนผู้มาลงคะแนนเสียงเลือกตั้งนั้นจะมีความสัมพันธ์ในทางบวกกับระดับการศึกษา กล่าวคือ ผู้ที่มีการศึกษาสูงมักจะมาใช้สิทธิมากกว่าผู้ที่มีการศึกษาระดับต่ำกว่า โดยสรุปจึงได้กล่าวได้ว่า ยิ่งบุคคลที่มีระดับการศึกษาสูงขึ้นเท่าไร ยิ่งจะเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองมากขึ้นเท่านั้น (ทั้งนี้โดยไม่เฉพาะการไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งเท่านั้น)

อาชีพ อาชีพของบุคคลเป็นผลมาจากการศึกษา ดังนั้น อาชีพและระดับการศึกษาจึงมีความใกล้ชิด กล่าวคือ ผู้ที่มีการศึกษาสูงมักมีตำแหน่งสูง และอาจจะทำให้การเข้ามามีส่วนร่วม

¹² เรื่องเดียวกัน, หน้า 19-20.

ทางการเมืองสูงตามไปด้วย อาชีพจึงเป็นตัวกำหนดความแตกต่างของระดับความรู้ ความเข้าใจในการแสดงออก ซึ่งพฤติกรรมทางการเมืองของบุคคล

รายได้ รายได้ก็เช่นเดียวกัน บุคคลที่มีรายได้สูง ก็จะมีโอกาสมีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าผู้ที่มีรายได้ในระดับต่ำ เพราะผู้ที่มีเงินทองมากมักจะไม่ต้องวิตกกังวลในเรื่องต่าง ๆ ทำให้มีเวลาสนใจในเรื่องการเมืองได้มากขึ้น

ที่อยู่อาศัย คนที่อยู่ในท้องถิ่นที่แตกต่างกัน อาจมีพฤติกรรมทางการเมืองที่แตกต่างกันออกไปด้วย กล่าวคือ โดยทั่วไป คนที่อยู่ในเมืองมักจะมีการศึกษา อาชีพ และการสื่อสารทางการเมืองที่แตกต่างจากคนในชนบทอย่างมีนัยสำคัญอีกด้วย ความแตกต่างของที่อยู่อาศัยจึงน่าจะเป็นตัวกำหนดความแตกต่างของพฤติกรรมทางการเมือง

ฐานะเศรษฐกิจสังคม มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง และการสนับสนุนตัวแทนที่มีความคิดเห็นและแนวทางคล้ายกัน โดยทั่วไปพบว่า ผู้ที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมสูง มักจะสนใจทางการเมืองมากที่สุด และผู้ที่มีฐานะต่ำจะสนใจการเมืองน้อยที่สุด

จากแนวความคิดข้างต้นสรุปได้ว่า ปัจจัยทางด้านสังคมวิทยาเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมทางการเมืองลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของประชาชนอายุ 18-19 ปี โดยแนวความคิดนี้สามารถอธิบายถึงความแตกต่างของพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง โดยพิจารณาจากสถานภาพทางเศรษฐกิจสังคม โดยในการวิจัยนี้ ตัววัด (measurement) สถานภาพทางสังคมเศรษฐกิจที่จะนำ

มาใช้ในการวิจัย ได้แก่ เพศ รายได้ของครอบครัว การศึกษา และถิ่นที่อยู่อาศัย ซึ่งประเด็นการวิจัยนี้จะทำให้รู้ว่า คนกลุ่มต่าง ๆ ในจังหวัดนครราชสีมา มีพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงอย่างไร

3. ตัวแบบทางด้านจิตวิทยา (psychological model)

ตัวแบบทางจิตวิทยาที่นักรัฐศาสตร์แนวพฤติกรรมศาสตร์ให้ความสนใจศึกษามาก ได้แก่ เรื่องพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งอันเกิดขึ้นจากความผูกพันทางจิตใจที่มีต่อพรรคการเมือง การศึกษาวิจัยในที่นี้จะให้ความสนใจในเรื่องความผูกพันพรรคการเมือง หรือ “Party Identification”¹³

ความผูกพันของพรรคการเมือง คือ ความจงรักภักดี หรือความเชื่อที่มีต่อพรรคใดพรรคหนึ่ง คล้าย ๆ กับประชาชน เชื่อต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ หรือศาสนา ว่าจะสามารถสนองประโยชน์ตามที่ตนต้องการได้ และพร้อมที่จะปฏิบัติตามความเชื่อนั้น ในขณะที่เดียวกันคิดจะมีการถ่ายทอดความเชื่อนั้นต่อกันไปในรูปของกระบวนการเรียนรู้ในสังคม

ความผูกพันพรรคการเมือง เป็นเรื่องของสังคมจิตวิทยาของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับทัศนคติ ความเชื่อและพฤติกรรมที่มีต่อพรรคการเมืองพรรคใดพรรคหนึ่ง กล่าวคือ มีความรู้สึกพอใจ สนใจ ฝักใฝ่ นิยมชมชอบ หรือความรู้สึกเป็นเจ้าของพรรคการเมือง ความรู้สึกเช่นนี้เนื่องมาจากการรับรู้

¹³ พงศ์ธร จันทรแก้ว, ผลกระทบของการใช้เงินซื้อเสียงต่อพฤติกรรมลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง, หน้า 62.

ว่าเป็นพวกเดียวกัน กลุ่มเดียวกับตน ซึ่งอาจเป็นชนชั้นหรืออุดมการณ์ หรือสถานภาพเดียวกับตนก็ได้ ขณะเดียวกันก็เป็นผลมาจากการเรียนรู้ของบุคคลในรูปของกระบวนการกล่อมเกลาทางสังคม โดยเริ่มเรียนรู้ความผูกพันตั้งแต่วัยเด็ก โดยมีสถาบันครอบครัวเป็นตัวสะท้อนให้เห็นถึงการสะสมถึงการเรียนรู้ประสบการณ์ทางการเมืองและสังคม¹⁴

นักรัฐศาสตร์ได้ให้ข้อสรุปทั่วไปเกี่ยวกับคุณลักษณะของความผูกพันพรรคการเมืองไว้ 5 ประการ คือ

1. ผู้ลงคะแนนเสียงส่วนมากมีความชอบพรรคการเมืองพรรคใดพรรคหนึ่งเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว โดยครอบครัวมีอิทธิพลสูงในเรื่องนี้
2. ความผูกพันพรรคมีผลโดยตรง ทำให้ผู้ลงคะแนนเสียงสนใจข่าวสารทางการเมือง และรู้ว่าควรลงคะแนนให้พรรคใด และยังมีผลโดยอ้อมต่อการเลือกรับข่าวสารเกี่ยวกับผู้สมัครนโยบาย และความสัมพันธ์ระหว่างพรรคกับกลุ่มทางสังคมของตน
3. ปกติความผูกพันพรรค จะมีช่วงเวลาคงอยู่อย่างนิ่งในช่วงเวลาหนึ่ง จึงไม่เป็นการเปลี่ยนแปลงที่ขึ้นลงรวดเร็วจนเกินไป

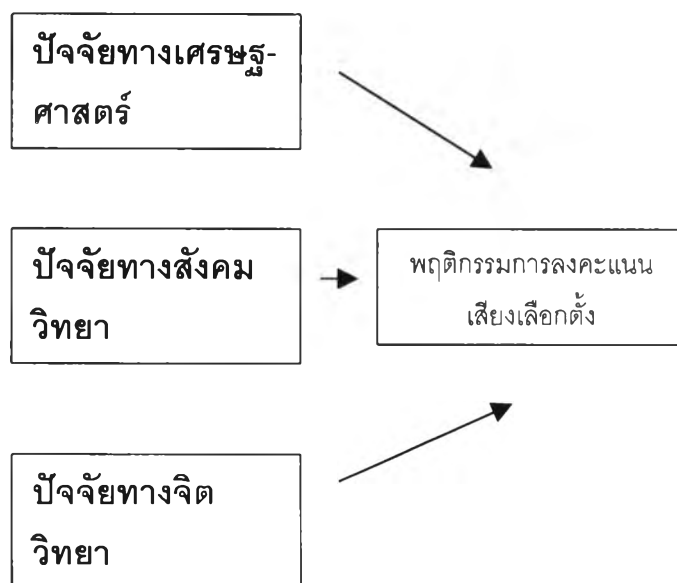
¹⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 65.

4. บุคคลที่มีความผูกพันพรรคการเมืองมักจะกลับมาชอบพรรคเดิม หลังจากที่ได้เห็น
 หนีไปเลือกพรรคอื่นในช่วงสมัยที่มีเหตุการณ์เฉพาะอย่างทำให้การผันแปรเกิดขึ้นได้ในบางครั้ง

5. ความผูกพันพรรคการเมืองทำให้คาดการณ์คะแนนเสียงพื้นฐานได้

สำหรับแนวความคิดนี้ ในการวิจัยที่นี้จะใช้การวัด (measurement) ความผูกพันทางการเมือง
 เมืองได้จากการนิยมชมชอบในตัวหัวหน้าพรรค, นโยบายพรรค และความพอใจในชื่อเสียงพรรค

จากแนวความคิดทั้ง 3 ตัวแบบ ผู้วิจัยสามารถเขียนกรอบความคิดว่า มีปัจจัยทั้ง 3 ที่มี
 อิทธิพลต่อพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของประชาชนอายุ 18-19 ปี ได้ดังนี้

สมมติฐานในการวิจัย

จากแนวคิดดังกล่าวนำมากำหนดสมมติฐานได้ดังนี้

“ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของประชาชนอายุ 18-19 ปีได้แก่ ปัจจัยทางด้านเศรษฐศาสตร์ ปัจจัยทางด้านสังคมวิทยา และปัจจัยทางด้านจิตวิทยา โดยปัจจัยทางด้านสังคมวิทยามีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของประชาชนอายุ 18-19 ปีมากที่สุด”

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาเรื่อง “พฤติกรรมการลงคะแนนเสียงของประชาชนอายุ 18-19 ปี ศึกษาเฉพาะกรณี จังหวัดนครราชสีมา” มีระเบียบวิธีวิจัยดังนี้

1. ขอบเขตของการศึกษา

การศึกษาวิจัยเรื่องนี้ ผู้วิจัยมุ่งเน้นศึกษาถึงพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของประชาชนอายุ 18-19 ปี ว่าพฤติกรรมอย่างไร โดยปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดพฤติกรรมเหล่านั้นได้แก่ ปัจจัยทางด้านเศรษฐศาสตร์ ปัจจัยทางด้านสังคมวิทยา และปัจจัยทางด้านจิตวิทยา เป็นการศึกษาตามกรอบของการศึกษาพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งในประเทศกำลังพัฒนา โดยการศึกษาครั้งนี้ได้สนใจถึงพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของประชาชนอายุ 18-19 ปี หลัง

จากที่มีการเลือกตั้งทั่วไป เมื่อวันที่ 17 พฤศจิกายน 2539 ซึ่งมีขอบเขตการศึกษาพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งในเรื่องดังต่อไปนี้

เหตุผลที่ไปและไม่ไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง

การซื้อเสียง

ความรู้ความเข้าใจทางการเมือง

ช่วงเวลาการตัดสินใจเลือก ส.ส.

เกณฑ์ที่ใช้ในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง

พื้นที่ที่เป็นตัวอย่างของการศึกษาการวิจัยในเรื่องนี้ ได้กำหนดใช้พื้นที่จังหวัดนครราชสีมา เป็นตัวอย่างของการศึกษา เนื่องจากเป็นจังหวัดใหญ่ มีพื้นที่ประมาณ 20,493.96 ตารางกิโลเมตร หรือ 13,271,868.75 ไร่ แบ่งการปกครองออกเป็น 24 อำเภอ 5 กิ่งอำเภอ 287 ตำบล 3,269 หมู่บ้าน 42 สุขาภิบาล 4 เทศบาล 1 องค์การบริหารส่วนจังหวัด 156 องค์การบริหารส่วนตำบล 131 สภาตำบล (ข้อมูลจากการบรรยายสรุป การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จ.นครราชสีมา วันอาทิตย์ที่ 17 พ.ย. 2539 ที่ทำการปกครอง จ.นครราชสีมา)

2. วิธีการศึกษา

การวิจัยนี้ ได้ใช้วิธีการวิจัยแบบสำรวจ (survey research) โดยใช้แบบสอบถาม (questionnaire) เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลจากประชากรในการวิจัย

3. ประชากรในการวิจัย

ประชากรในการวิจัย เป็นผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งอายุ 18-19 ปี ในจังหวัดนครราชสีมา โดยใช้อำเภอเมือง เป็นหน่วยในการศึกษา

โดยอำเภอเมือง ประชากรในการวิจัยคือ ผู้มีสิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งอายุ 18-19 ปี ซึ่งมีประมาณ 15,000 คน จากทั้งหมด 24 ตำบล 213 หมู่บ้าน (17 พ.ย. 39)

4. การสุ่มตัวอย่าง

การวิจัยในที่นี้กำหนดขอบเขตกรณีศึกษาอยู่ที่จังหวัดนครราชสีมา และกำหนดให้อำเภอเมืองเป็นหน่วยในการศึกษา (unit of analysis) รายละเอียดของการสุ่มตัวอย่างจะกล่าวรายละเอียดในบทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัยต่อไป

5. การเก็บรวบรวม และระยะเวลาในการเก็บข้อมูล

การเก็บข้อมูลในการวิจัยในเรื่องนี้นั้น ผู้วิจัยจะดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง โดยขอความร่วมมือจากปลัดอำเภอเมือง กำแพงเพชร ผู้ใหญ่บ้านในพื้นที่ ซึ่งผ่านการแนะนำจากผู้วิจัยแล้ว ช่วยเก็บข้อมูลด้วย โดยการใช้แบบสอบถามนี้ จะให้ผู้ตอบกรอกแบบสอบถามด้วยตนเอง และใช้วิธีสัมภาษณ์ถามผู้ที่ไม่เข้าใจ หรือไม่สามารถกรอกคำตอบได้เอง โดยผู้วิจัยจะใช้เวลาในการเก็บข้อมูล 15 วัน ในช่วงเวลาดังแต่วันที่ 1 – 15 กุมภาพันธ์ 2541

6. ตัวแปรสำคัญในการวิจัย

ตัวแปรที่ 1 ตัวแปรอิสระ (independent variables) เป็นตัวแปรที่เกี่ยวข้อง

1. ตัวแปรของปัจจัยทางสังคมวิทยา วัดจากคุณลักษณะทางสังคม เศรษฐกิจของกลุ่มประชากรในการวิจัย ได้แก่ เพศ เขตที่อยู่อาศัย อาชีพ การศึกษา รายได้ของครอบครัว
2. ตัวแปรของปัจจัยทางจิตวิทยา วัดจากการผูกพันพรรคการเมืองของผู้ลงคะแนนเสียง ได้แก่ ความนิยมในตัวหัวหน้าพรรค, นโยบายพรรค และความพอใจในชื่อเสียงพรรค
3. ตัวแปรของปัจจัยทางเศรษฐศาสตร์ วัดจากเป้าหมายที่คาดว่าจะได้รับ ได้แก่ เงินหรือสิ่งของของผู้สมัครส.ส. และต้นทุนนโยบายของผู้สมัครส.ส.

ตัวแปรที่ 2 ตัวแปรตาม (dependent variables) เป็นตัวแปรในการศึกษาสำรวจพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของประชาชนอายุ 18-19 ปีในจังหวัดนครราชสีมา ได้แก่

เหตุผลที่ไปและไม่ไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง

การซื้อเสียง

ความรู้ความเข้าใจทางการเมือง

ช่วงเวลาการตัดสินใจเลือก ส.ส.

เกณฑ์ที่ใช้ในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง

7. การวัดตัวแปร

ผู้วิจัยได้กำหนดการวัดค่าตัวแปร เพื่อประโยชน์ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังต่อไปนี้

1. เพศ แบ่งออกเป็น

- เพศชาย

- เพศหญิง

2. การศึกษาของประชากรในการวิจัย ผู้วิจัยได้แบ่งระดับการศึกษาออกเป็นดังนี้
 - ต่ำกว่าประถมศึกษาปีที่ 6
 - ประถมศึกษาปีที่ 6 ถึงมัธยมศึกษาปีที่ 3
 - สูงกว่ามัธยมศึกษาปีที่ 3 หรือเทียบเท่า
3. อาชีพ ผู้วิจัยได้แบ่งอาชีพของประชากรในการวิจัยไว้ดังนี้
 - นักเรียน, นิสิต และนักศึกษา ได้แก่ ประชาชนที่กำลังศึกษาอยู่ในสถานบันการศึกษา
 - รับจ้างหรือลูกจ้าง ได้แก่ อาชีพที่กระทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่ตนเองมิใช่เจ้าของกิจการ โดยได้รับค่าแรง ค่าจ้างจากกิจกรรมนั้น ๆ
 - ค้าขาย ได้แก่ อาชีพที่กระทำเกี่ยวกับการค้าขาย ประกอบธุรกิจ เพื่อหารายได้จากการดำเนินกิจกรรม เช่น ขายขนม ขายน้ำตามท้องถนน เป็นต้น

- เกษตรกร ได้แก่ อาชีพที่กระทำเกี่ยวกับการเกษตร โดยมีรายได้จากการนำผลผลิตที่ได้จากการเกษตรไปขาย เช่นชาวนา ชาวไร่ เป็นต้น
4. รายได้ของครอบครัวต่อเดือนโดยเฉลี่ย ผู้วิจัยได้กำหนดรายได้ดังนี้
- รายได้ของครอบครัวที่มีรายได้ไม่เกิน 6,000 บาทต่อเดือน
 - รายได้ของครอบครัวที่มีรายได้เกิน 6,000 บาท แต่ไม่เกิน 30,000 บาทต่อเดือน
 - รายได้ของครอบครัวที่มีรายได้เกิน 30,000 บาทขึ้นไป
5. เขตที่อยู่อาศัย ผู้วิจัยได้กำหนดการแบ่งเขตที่อยู่อาศัยดังนี้
- ในเขตเทศบาล
 - นอกเขตเทศบาล
6. ความผูกพันพรรคการเมือง ตัวแปรที่ใช้วัดความผูกพันพรรคการเมืองนี้ แบ่งออกเป็น
- ความนิยมในตัวหัวหน้าพรรค

- ความนิยมในนโยบายพรรค
- การพอใจในชื่อเสียงของพรรค

7. เป้าหมายที่คาดหวังว่าจะได้รับจากการลดคะแนนเสียงเลือกตั้ง ได้แก่

- เงินหรือสิ่งของจากผู้สมัครส.ส.
- ตัวยุทธศาสตร์ของผู้สมัครส.ส.ที่นำไปสู่การพัฒนา

8. การวิเคราะห์ข้อมูล และอธิบายผล

ในการวิจัยครั้งนี้ จะวิเคราะห์ข้อมูลจากการแบบสอบถามเป็นสำคัญ และในการรายงานผล จะเสนอในรูปแบบการพรรณนาข้อมูลที่ได้จากการเก็บข้อมูล ประกอบกับตารางข้อมูลด้วย

นิยามคำศัพท์ที่สำคัญ

ผู้วิจัยได้คำนิยามคำศัพท์ที่สำคัญที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยเรื่องนี้ เพื่อให้เกิดความเข้าใจเบื้องต้นร่วมกัน คำศัพท์ที่สำคัญได้แก่

สถานการณ์ทางเศรษฐกิจ สังคม เพื่อเป็นการพิสูจน์สมมติฐาน ผู้วิจัยจึงได้กำหนดความแตกต่างของประชาชนตามสภาพเศรษฐกิจและสังคม ออกเป็นเพศ, การศึกษา, อาชีพ และรายได้ของครอบครัวโดยมีความคิดที่เชื่อว่า ประชาชนที่มีความแตกต่างในสิ่งเหล่านี้ย่อมมีพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงที่แตกต่างกัน

ความผูกพันพรรคการเมือง เป็นเรื่องราวทางสังคมจิตวิทยาของประชาชนเกี่ยวกับทัศนคติและความจงรักภักดี ตลอดจนความเชื่อและพฤติกรรมที่มีต่อพรรคการเมืองใดพรรคการเมืองหนึ่ง กล่าวคือ มีความรู้สึกพึงพอใจ สนใจ นิยมชมชอบ รู้สึกว่าเป็นเจ้าของ ซึ่งความรู้สึกต่าง ๆ ดังกล่าว ในการวิจัยในเรื่องนี้ ได้แสดงออกมาในรูปของความนิยมในตัวหัวหน้าพรรคการเมือง, ความนิยมในนโยบายพรรคการเมือง และความสม่ำเสมอในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งให้แก่พรรค

เป้าหมายที่คาดว่าจะได้รับจากการลงคะแนนเสียง ในการวิจัยนี้จะหมายถึง เป้าหมายที่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งคาดหวังว่าจะได้รับหลังจากที่ได้มีการเลือกแล้ว ซึ่งในที่นี้ได้แก่ เงินหรือสิ่งของจากผู้สมัครส.ส. และตัวนโยบายของผู้สมัครส.ส.

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. จะช่วยให้ทราบถึงปัจจัยสำคัญที่เป็นตัวกำหนดพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของประชาชนอายุ 18-19 ปีในจังหวัดนครราชสีมา

2. จะช่วยให้ทราบถึงพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของประชาชนอายุ 18-19 ปี ในจังหวัดนครราชสีมา
3. ผลการวิจัยนี้จะช่วยเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาในเรื่องของพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของประชาชนอายุ 18-19 ปี อันก่อให้เกิดการพัฒนาประชาธิปไตยของไทยต่อไป

ข้อกำหนดในการวิจัย

การศึกษาพฤติกรรมการเลือกตั้งของประชาชนอายุ 18-19 ปี ในการวิจัยครั้งนี้ ไม่อาจกระทำการศึกษาได้ทั่วประเทศ เนื่องจากการศึกษาเช่นนั้น ต้องอาศัยระยะเวลา เงินทุน และกำลังคนในการวิจัยเป็นอันมาก การศึกษานี้จึงจำกัดขอบเขตอยู่แค่จังหวัดนครราชสีมา

การนำเสนอผลการวิจัย

การศึกษานี้ได้แบ่งการนำเสนอเป็น 6 บทดังต่อไปนี้

บทที่ 1 กล่าวถึงสภาพปัญหาของเรื่องที่จะศึกษา และวัตถุประสงค์การวิจัย สมมติฐานการวิจัย การวางแผนคิดและทฤษฎีที่ใช้ ตลอดจนระเบียบวิธีวิจัย ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ และข้อจำกัดในการวิจัย

บทที่ 2 กล่าวถึงแนวความคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนผลงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง

บทที่ 3 สภาพกรณีศึกษา

บทที่ 4 กล่าวถึง ระเบียบวิธีวิจัย การดำเนินการวิจัย แบบในการวิจัย การกำหนดประชากร
ในการวิจัย การสุ่มตัวอย่างและเครื่องมือในการวิจัย

บทที่ 5 กล่าวถึง การวิเคราะห์ข้อมูล

บทที่ 6 กล่าวถึง สรุปผลการวิจัย